

166

NOVEMBRE
2012

EL LLEGAT PRESIDENCIAL D'OBAMA, EN JOC A L'ORIENT MITJÀ

Eduard Soler i Lecha, Investigador Principal, CIDOB

El 16 de novembre, quan els resultats de les eleccions presidencials dels EUA es feren públics, a l'Orient Mitjà s'experimentà una sensació d'alleujament. La victòria d'Obama no es va percebre com la solució als problemes de l'Orient Mitjà però l'alternativa podria haver estat un factor desestabilitzador a l'Orient Mitjà. Encara que no hi havia desacords substancials entre demòcrates i republicans, Mitt Romney era molt més agressiu en el seu discurs. Això era evident en el seu suport incondicional per Israel i a un atac preventiu contra l'Iran si aquest país continua desenvolupant el seu programa nuclear desafiant. En una paraula: mentre el 2008 la victòria d'Obama significava canvi i donava esperança, el 2012 significava continuïtat i no creava massa expectatives.

Les eleccions de 2008 van ser percebudes com una oportunitat per posar fi a les polítiques destructives mantingudes per George Bush, que van ampliar la diferència emocional entre els EUA i l'Orient Mitjà. El famós discurs d'Obama al Caire, "Un nou començament", tenia com a finalitat connectar amb aquells que estaven disposats a donar als EUA una segona oportunitat. Fins i tot a Turquia, molta gent compartia aquests sentiments. Com un conegut periodista, Amberin Zaman, va dir el 2009, l'oportunitat de passar una nova pàgina en les relacions turcoestatunidenques mai havia estat millor.

La primera victòria d'Obama va donar esperances a l'Orient Mitjà. Esperança en la possibilitat d'arribar a una pau duradora a la regió i de continuar duent a terme una política més neutral pel que fa a israelians i palestins. Aquest era un temps en què encara era possible trobar samarretes d'Obama i altres productes de *merchandising* als mercats del Caire i a d'altres ciutats de la regió. La fascinació no durà massa, i l'esperança donà pas a la frustració. La incapacitat d'habilitar el procés de pau d'Orient Mitjà, inicialment a través del Quartet i després mitjançant les conversacions indirectes liderades pels EUA, han estat el millor exemple de la incapacitat d'Obama de traslladar les seves conviccions en resultats tangibles. Com a resultat, la imatge dels EUA i del propi Obama es van veure significativament deteriorades el 2010. Segons l'Enquesta d'Opinió Anual Àrab publicada per Zogby International, el 2009 el 47% dels enquestats estaven esperançats en relació a

les polítiques d'Obama a l'Orient Mitjà, mentre que el 2010 només el 19% mantenia vives les seves esperances.

Però aleshores va arribar la "Primavera Àrab", que es va veure com una oportunitat sense precedents per guanyar-se els cors i les ments de la població àrab. La decisió dels EUA de retirar el seu suport a Hosni Mubarak, combinada amb la intervenció de l'OTAN a Líbia, va obrir noves vies per reconnectar amb les societats àrabs i, particularment, amb els activistes polítics àrabs. En efecte, els sondeigs mostraven una millora significativa de la imatge dels EUA a la regió el 2011. L'Enquesta d'Opinió Àrab ressaltà el creixement d'aquells que tenien opinions positives dels EUA (des del 10% el 2010 al 26% el 2011). De manera similar, l'informe de *Transatlantic Trends* (Tendències Transatlàntiques) de 2012, mostrava que el 34% de la població turca veien els EUA favorablement, un nombre que ha anat augmentant, per només un 22% el 2009.

Encara que la imatge positiva d'Obama és encara molt feble a l'Orient Mitjà, sembla que almenys alguns d'aquells que tenien esperances el 2009 podrien estar oberts a donar-li una segona oportunitat. Davant d'aquesta conjuntura, les expectatives són més baixes però això no són males notícies per a la política dels EUA a l'Orient Mitjà. Les baixes expectatives es podrien traduir en marges de maniobra més amplis.

La incertesa econòmica, tant domèstica com global, seguirà sent la principal preocupació de la Casa Blanca i, considerant la política exterior, sovint s'identifica l'Àsia com la prioritat principal. No obstant, esdeveniments inesperats poden capgirar aquesta agenda. La regió MENA com també el Sahel són molt inestables i poden emergir noves tensions en els propers quatre anys. L'escalada de tensió a Gaza, només uns quants dies després de les eleccions, és un bon exemple de com, li agradi o no, l'administració Obama haurà de dedicar part dels seu temps i les seves energies a l'Orient Mitjà, encara que sigui perquè la tensió creixent en aquesta part del món podria posar en perill la feble recuperació de l'economia global i dels EUA.

A més, l'Orient Mitjà posarà a prova els límits de la influència global dels EUA. La frustració en relació amb la política dels EUA a la regió només faria que créixer si Washington s'encalla en una política d'"esperar i veure" a Síria, si és incapaç de persuadir la Xina i Rússia d'abandonar el seu suport a Al-Assad i, més encara, si els EUA no poden forçar el primer ministre israelià d'afluixar la seva mà de ferro i fer concessions com la d'iniciar el procés de pau o, almenys, d'evitar una escalada del conflicte després del esdeveniments recents a Gaza.

Alguns dels reptes que afrontarà la segona administració d'Obama en els propers quatre anys ja són coneguts: el programa nuclear iranià, la lluita armada a Síria, el conflicte araboisraelià, la inestabilitat política i el malestar social que s'ha estès a la regió MENA i la reemergència d'Egipte i Turquia com actors clau a l'arena de l'Orient Mitjà. Els altres reptes encara són desconeguts. L'Orient Mitjà, com la història recent ens ha mostrat, pot aportar moltes més sorpreses. Els resultats de les polítiques dels EUA a l'Orient Mitjà, la seva capacitat per anticipar noves crisis, i la gestió de les tensions que s'estan produint seran observades detingudament alhora per part de polítics, experts i opinió pública. Això tindrà un pes significatiu en l'avaluació final, no només pel segon mandat d'Obama, sinó per tota la seva presidència. No només la flexibilitat de la política exterior d'Obama sinó una part significativa del seu llegat presidencial al món estaran en joc en aquesta regió.